

Nr 378.

Av herr **Hallén m. fl.**, om ändring i §§ 9, 16 och 19 riksdagsordningen.

Alltsedan 1907, då det så kallade Lindmanska rösträttsförslaget framlades, har den socialdemokratiska riksdagsgruppen inför riksdagen framställt förslag om en genomgripande författningsrevision, innebärande en verklig demokratisering av såväl folkrepresentationen som den kommunala makten i vårt land. Vi ha ständigt framhållit, att rösträttskompromissen av 1907—1909, tillkommen i trötthetens tecken, ingalunda av den svenska demokratiens ens för en kortare tid framåt kan godtagas såsom en verklig lösning av rösträttsfrågan. Än mindre kan ett ögonblick av oss erkännas, att denna rösträttskompromiss, som från högerhåll upprepas, skulle innebära något slags »överenskommelse» eller »fredsslut» mellan partierna i denna fråga.

Vi komma därför alltjämt att förnya våra yrkanden på en fullständig genomförd rösträttsreform, ända till dess att demokratiens princip fått sin fulla tillämpning i såväl stat som kommun.

Mest i ögonen fallande av alla de begränsningar som alltjämt vidläda vårt folks representationsrätt, verkar *kvinnornas* utestängande från den politiska rösträttens utövning. För de principiella skäl, för genomförande av politisk rösträtt för kvinnor, som upprepade gånger framförts inom riksdagen, må blott en kort erinran göras om hur detta politiska rösträttskrav mognat till genombrott hos allt flera av de europeiska och nordamerikanska staterna.

I Norge hade kvinnorna redan år 1901 fått kommunal rösträtt och valbarhet, vilka rättigheter tillkomma såväl gifta som ogifta kvinnor, som fyllt 25 år och som själva eller genom sina män betala skatt för en inkomst av 300 kronor på landet och 400 kronor i stad. Dessa grupper av Norges kvinnor erhöles år 1907 politisk rösträtt och valbarhet. År 1910

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 4 saml. 170 häft. (Nr 378—379.) 1

upphävdes begränsningen i deras kommunala rösträtt och den 11 juni 1913 erhöilo de politisk rösträtt och valbarhet på enahanda villkor, som gälla för män.

Vidare se vi, huru *Danmark*, mitt under det att världskatastrofen försiggick icke långt från dess gränser, funnit en verklig fosterlandskärlek fordra, att man drog alla landets medborgare in under medborgarrätt och medborgaransvar och den 5 juni 1915 betecknar den stora märkesdag i Danmarks politiska liv, då kvinnorna erhöilo politisk rösträtt och valbarhet på samma villkor som för män. Samma år, den 19 juni, erhöilo också Islands kvinnor rösträtt och valbarhet till altinget på enahanda villkor som männen.

I *Finland* ha alla kvinnor, som fyllt 24 år och betala minst 1 mark (70 öre) i skatt, politisk rösträtt och valbarhet redan sedan år 1906.

I *Holland* kommer detta års riksdag att behandla ett av den holländska regeringen framlagt förslag till författningsrevision, enligt vilket de konstitutionella hindren för rösträtt för kvinnor äro undanröjda.

Då vi senast framlade vårt förslag om allmän politisk rösträtt för män och kvinnor, hade den kvinnliga rösträtten genomförts i 11 av Nordamerikas förenta stater (Wyoming, Colorado, Utah, Idaho, Washington, Californien, Oregon, Kansas, Arizona, Alaska och Illinois). Under kriget ha staterna Nevada och Montana definitivt genomfört den kvinnliga rösträtten. Dessutom har till folkomröstning hänskjutits liknande beslut, som godkänts av respektive folkrepresentationer — i staterna Massachusetts, New Jersey, Syd-Dakota, Vest-Virginia och Arkansas. Det »republikanska» partiet i Amerika har som bekant upptagit kvinnorösträtten på sitt program, och demokraterna togo på sitt sista landsmöte i S:t Louis samma steg. Socialdemokraterna hade redan långt tidigare denna fråga på sitt program, som alltså sedan år 1916 framföres av samtliga partier i Amerika.

Till kvinnorösträttens landvinningar i Amerika få vi även räkna, att den under de tre första månaderna av 1916 införts i tre av *Canadas* provinser, nämligen *Manitoba*, *Alberta* och *Saskatchewan*.

I jämbredd med Amerika går Australien fram på kvinnorösträttens väg. Först kommer här *Nya Zeeland*, där kvinnorna erhöilo politisk rösträtt 1893. Så följde 1895 *Syd-Australien*, 1900 *Väst-Australien*, 1902 *Nya Syd-Wales*, 1903 *Tasmanien*, 1905 *Queensland* och 1908 *Victoria*. Av dessa ha Syd-Australien och Tasmanien även infört valbarhet för kvinnorna. Samma förhållande råder inom det australiska statsförbundet, där kvinnorna 1902 erhöilo politisk rösträtt och valbarhet.

Knappast i något land har dock kravet på fullständig medborgarrätt för såväl män som kvinnor slagit så igenom som i England. Dess

liberale premierminister, mr Asquith, hade förklarat sig som en bestämd motståndare mot kvinnans rösträtt, och detta gjorde att, ehuru majoriteten av underhusets ledamöter och åtskilliga av ministrarna faktiskt lovat att rösta för kvinnans politiska rösträtt, frågan oupphörligt blev uppskjuten under olika förevändningar och genom allehanda knep.

Nu har man på sista tiden diskuterat möjligheten av att utlysa val till parlamentet under kriget, och därvid ha åtskilliga rösträttsspörsmål uppstått. England har icke ens allmän rösträtt för män, utan den är inskränkt på åtskilliga sätt, bland annat genom ett flyttningsstreck, vilket under nuvarande omständigheter skulle utesluta en hel mängd män, som, om kriget ej varit, haft rösträtt. Detta anses orättvist, varför regeringen föreslagit en revision av rösträttsbestämmelserna, medan andra åter fordrat, att alla som kämpat för sitt fosterland, skulle ha rösträtt, även om de aldrig skulle haft det efter de gamla bestämmelserna. Men nu förklara kvinnorna ur alla olika rösträttsläger, att om rösträtten utvidgas för männen, såsom en lön för deras offer för fosterlandet, så fordra kvinnorna att också få vara med, emedan även de fyllt sin plikt mot fosterlandet. En livlig agitation för att påverka parlamentsmedlemmarna har därför igångsatts varvid i synnerhet den gamla laglydiga till Internationella kvinnorösträttsalliansen anslutna föreningen varit i verksamhet.

Det märkliga har nu inträffat, att mr Asquith erkänt, att kvinnornas resonemang är fullkomligt oemotsägligt, och härmed offentligt bekänt sin omvändelse till kvinnans rösträtt.

Det må synas något egendomligt, att denna celebra omvändelse huvudsakligen tycks ha framkallats av att kvinnorna »gjort krigstjänst i ammunitionsfabrikerna», medan kvinnans dagliga gärning i livet icke av mr Asquith befunnits värd medborgarrätten. Men vad orsak omvändelsen än har, så är den dock ett faktum av allra största betydelse. Mera sympatiskt är ett annat skäl, som av mr Asquith också angivits som medverkande till det lyckliga resultatet: kvinnorna ha påvisat de stora svårigheter, som komma att uppstå på arbetsfälten, när männen återkomma från fronten och kvinnorna inneha en stor del av de platser, dessa förut haft, och påpekat vilken orättvisa det skulle vara, om den ena parten ensam skulle ha beslutanderätt vid avvecklingen av denna konflikt. En glädjande företeelse är ock att en hel del av de män och kvinnor, som stått i spetsen för antirösträttsrörelsen nu sträckt vapen och övergått till rösträttsvännerna.

I franska senaten har, vid behandlingen av frågan om tillsättande av en kommitté för vården av genom krigets förvällande föräldralösa barn, baron d'Estournelles de Constant, med yrkande om plats för kvinnor i

denna kommitté, yttrat följande: »För närvarande utmärka sig de franska kvinnorna i tusental vid ambulanser, sjukhus och övriga sysselsättningar, där deras arbete visat sig ovärderligt. I andra länder, särskilt Norge, Finland, Danmark, Australien och flera av Förenta staterna ha kvinnorna förvärvat politisk makt och myndighet. Frankrikes kvinnor äro lika dugliga, och Frankrike behöver alla sina medborgares hjälp och medverkan. Varför skall man icke låta de franska kvinnorna göra lika mycket för sitt land under fredstid som under krig?»

Även i ett av den andra maktgruppens parlament har frågan om rösträtt för kvinnor varit under debatt. I Ungern har monsigneur Alexander Giesswein, med stöd av de storartade bevis på fosterlandskärlek, offervilja och mod kvinnorna under kriget lagt i dagen, väckt motion om den politiska medborgarrättens utsträckande till kvinnorna.

Öffentligt uttryck för uppskattningen av de tyska kvinnornas krigsarbete har givits genom ett uttalande i Washington av förre tyske kolonialministern excellensen Dernberg, som förklarar, att han alltid ansett, att de tyska kvinnorna besatte egenskaper, som borde komma staten till godo, och att kriget till fullo bevisat riktigheten härav. »Begagnar sig staten av kvinnornas arbete», säger excellensen, »så måste staten ge dem lagligt erkännande, och hit hör delaktighet i den politiska medborgarrätten.»

Som det senaste värtaliga vittnesbördet om de svenska kvinnornas rösträttskrav må vi ej heller förgäta den år 1914 framlämnade kvinnliga rösträttspetitionen med sina 350,000 underskrifter, liksom ock de alltjämt fruktlösa hänvändelserna till statsminister Hammarskjöld från Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt.

Såsom en konsekvens av könsstreckets borttagande och för att verklig rättvisa skall kunna skipas härvid, kräves därför också ur denna synpunkt, att de övriga »strecken» och »garantierna», som knutits till den nu gällande så kallade allmänna rösträtten, och varigenom, förutom alla kvinnor, även ofantligt stora medborgargrupper av fattiga män blivit uteslutna från medborgarrätten, helt och hållet slopas.

Vi tillåta oss här att göra några korta randanmärkningar till de olika »strecken».

Det värst härjande bland dessa är, som envar känner, *utskylsstreet*. Vi ha ständigt för vår del principiellt protesterat mot detsamma såsom varande en kvarleva av censusåskådningen, oförenlig med den allmänna rösträttens grundtanke och okänd i den allmänna rösträttens länder. Härtill kommer, att detta streck måste framstå såsom särskilt orättvist och förkastligt, alldenstund det nästan uteslutande drabbar dem, som

av en eller annan anledning äro i ekonomiskt avseende vanlottade. Allra mest framträder detta i dessa tider av ekonomisk depression med dess sviter av arbetslöshet och minskade inkomster för de breda lagren. Det är icke nog med, att arbetsklassen får direkt lida av denna svåra dyrtid, den drabbas genom utskyldsstreet samtidigt av en minskning i sitt politiska inflytande. Man måste, såsom större delen av högerpartiet, vara totalt immun för politiska rättsbegrepp, när man för att bevara sitt krampaktiga grepp om makten har panna att värna om ett system, som i kraft av växande dyrtid, penningens minskade köpkraft och dylikt avför förutvarande oförvitliga medborgare ur röstlängderna, och utsätter dem för politisk degradering.

I vår motion vid 1914 års B-riksdag visade vi upp, hurusom av de 293,000 valmän, som stupade för de olika strecken vid aprilvalet 1914 voro 171,000 sådana som föllo för utskyldsstreet.

Omstående tabell belyser de olika diskvalifikationsgrunderna vid andra kammarvalen i september 1914.

De i 1914 års röstlängder såsom icke röstberättigade efter diskvalifikationsgrunder:

	Landsbygden.		Städerna.		Hela riket.	
	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.
Utländska undersåtar	2,890	1·8	3,249	2·6	6,139	2·1
Vanfrejdade	455	0·3	321	0·2	776	0·3
I konkurs	1,203	0·7	1,228	1·0	2,431	0·9
Omyndiga	4,439	2·8	895	0·7	5,334	1·9
Fattigunderstödda	26,991	16·9	21,579	17·2	48,570	17·0
Nyinflyttade	38,102	23·8	15,938	12·7	54,040	18·9
Försummad värnplikt	3,668	2·3	1,587	1·3	5,255	1·8
Oguldna kronoutskylder	21,079	13·2	15,649	12·4	36,728	12·9
› kommunalutskylder	24,893	15·6	17,174	13·7	42,067	14·7
› krono- och kommunalutskylder .	36,137	22·6	47,955	38·2	84,092	29·5
Summa	159,857	100	125,575	100	285,432	100

Ovanstående siffror visa tydligt de olika s. k. streckens verkningar. Den orsak, som starkast decimerat valmanskåren, var denna gång liksom vid närmast föregående val de oguldna utskylderna, som förorsakat förlust av rösträtten för icke mindre än 162,887 eljest röstberättigade personer eller över halva antalet icke röstberättigade. Denna diskvalifikationsgrund drabbade i betydligt högre grad städerna än landsbygden. Inemot $\frac{2}{3}$, 64·3 % av de icke röstberättigade i städerna förlorade nämligen sin rösträtt på grund av underlåtenhet att betala skatt, i de flesta fall både krono-

och kommunalutskylder, medan motsvarande procenttal för landsbygden endast var 51·4 %. Näst efter skattestrecket voro inflyttnings- och fattigvårdsstrecken till sina verkningar mest omfattande. Beträffande det förra förtjänar därjämte påpekas, att detsamma drabbade mycket hårdare valjarkåren på landsbygden än i städerna.

Huru de olika »strecken» härja svårast bland de *fattigare* klasserna, framgår med all tydlighet av de i följande tabell sammanförda uppgifterna, utvisande antalet röstberättigade samt antalet röstberättigade inom olika yrkesgrupper.

Yrkesgrupp.	I röstlängd		Röstberättigade.		Icke röstberättigade.		I valet deltagande.	
	upptagna.	Antal.	%.	Antal.	%.	Antal.	%.	
Godsägare o. d.	1,588	1,447	91·1	141	8·9	1,219	84·2	
Fabrikörer o. d.	10,710	9,654	90·1	1,056	9·9	8,078	83·7	
Kontorspersonal	42,657	34,583	81·1	8,074	18·9	27,255	78·8	
Högre tjänstemän	24,167	22,290	92·2	1,877	7·8	18,888	84·7	
Fria yrken	9,995	7,648	76·8	2,307	23·2	5,260	68·8	
Husäg. o. kapitalister	3,751	3,452	92·0	299	8·0	2,378	68·9	
Övriga i grupp 1	2,770	2,256	81·4	514	18·6	1,191	52·8	
Samtliga i grupp 1	95,598	81,330	85·1	14,268	14·9	64,269	79·0	
Hemmansägare o. d.	263,989	254,473	96·4	9,516	3·6	168,390	66·2	
Arrendatorer	46,166	42,285	93·8	2,881	6·2	29,319	67·7	
Hantverkare	128,295	99,200	77·3	29,095	22·7	66,341	66·9	
Handlande	34,940	28,991	83·0	5,949	17·0	21,260	73·3	
Handelsbiträden	9,722	7,147	73·5	2,575	26·5	4,931	69·0	
Övriga näringsidkare	8,018	6,109	76·2	1,909	23·8	4,063	66·5	
Sjökapten, styrmän	7,053	6,030	85·5	1,023	14·5	2,485	41·2	
Lägre tjänstemän	58,310	52,029	89·2	6,281	10·8	40,761	78·3	
Folkskollärare	7,846	7,419	94·6	427	5·4	6,239	84·1	
Övriga i grupp 2	2,577	1,770	68·7	807	31·3	854	48·2	
Samtliga i grupp 2	566,916	506,453	89·3	60,463	10·7	344,643	68·1	
Redare m. fl.	13,144	10,921	83·1	2,223	16·9	7,696	70·5	
Torpare m. fl.	84,066	75,663	90·0	8,403	10·0	42,904	56·7	
Drängar o. dyl.	78,030	60,978	78·1	17,052	21·9	36,855	60·4	
Övriga jordbr.arb	67,270	54,826	81·5	12,444	18·6	32,907	60·0	
Militärt manskap	15,863	12,979	81·8	2,884	18·2	7,764	59·8	
Sjömän	13,839	6,265	45·3	7,574	54·7	2,068	33·0	
Fiskare	10,167	8,827	86·8	1,340	13·2	4,268	48·4	
Arbetare (ej specif.)	422,341	279,233	66·1	143,108	33·9	187,599	67·2	
Övriga i grupp 3	29,965	14,292	47·7	15,673	52·3	4,512	31·6	
Samtliga i grupp 3	734,685	523,984	71·3	210,701	28·7	326,573	62·3	
Samtliga i grupper	1,397,199	1,111,767	79·6	285,432	20·4	735,485	66·2	

Vi se således huru de egentliga »arbetare», som stupa på de olika strecken, nu såsom förut, utgöra över hälften av de diskvalificerade. Vill man taga begreppet arbetare i vidsträcktare bemärkelse och dit räkna alla under grupp 3 sammanförda, så visar det sig, att bland dessa stupar i det närmaste var tredje röst-ägande på något av »strecken».

Högern visste alltså väl vad den gjorde, då den höll hårt på dessa streck, däri tyvärr understödd av större delen inom det liberala partiet. Men att kalla ett valsysteem, där sådana massor av valmän stupa under de direkta skatternas tyngd, för allmän rösträtt, verkar parodiskt. Och att kalla detta streck ett »ordentlighetsstreck» är en tanklös utmaning mot alla de tiotusentals fattiga svenska hem, där brödbekymren måste taga ut sin rätt framför alla andra krav.

Fattighjälpstrecket måste i sin nuvarande svävande och godtyckligt tillämpade formulering betraktas som en upprörande orättvisa mot medborgare, som nödgats mottaga tillfälligt understöd från det allmänna för sig eller de sina på grund av t. ex. sjukdom eller oförvållad arbetslöshet. Naturligtvis härjar detta streck *enbart* bland de minst bemedlade och det stora antal 48,570 personer, som vid sista valet föllo för detta streck och vilket innebär en stark stegring sedan 1911, visar, att man säkerligen på många håll gått längre vid tillämpningen av detta streck än den ursprungliga avsikten varit. Detta styrkes ytterligare genom vad som framkommit i en motion om revision av diskvalifikationsbestämmelserna vid den kommunala rösträtten vid mottagen fattigvård.

Enligt vårt förmenande kan emellertid en suspension av den politiska valrätten under nuvarande fattigvårdsförhållanden endast vara befogad i fråga om sådana personer, vilka i viss utsträckning ställts under annans förmynderskap. Vi föreslå därför, att detta stadgande begränsas att blott omfatta dem, som på grund av stadigvarande fattigunderstöd stå »under fattigvårdsstyrelsens målsmansskap».

Ett streck, som berövat ett oväntat stort antal medborgare deras valrätt, är *flyttningsstreck*et. På detta stupade på senaste val 54,040 valmän. Rösträttsbestämmelser med dylika verkningar, må väl med skäl stämpas som absurda. Ty någon rimlig mening kan väl ej ligga däri, att en person skall förlora en viktig medborgarrätt därför att han flyttar från en ort till en annan inom riket. Statistiska undersökningar visa, att det är huvudsakligen handelsbiträden, rättare och drängar, bland vilka senare nära 12 % gingo miste om sin rösträtt på grund av flyttning. Vi äro naturligtvis medvetna om de svårigheter, som kunna ställa sig i vägen för ett *fullständigt* undanröjande av nyssnämnda brister i valrättsbestämmelserna, men äro förvissade om, att hithörande stadganden kunna och

böra underkastas en sådan revidering, att den genom dessa bestämmelser förorsakade decimeringen må så mycket som möjligt begränsas.

Beträffande de mindre strecken vilja vi till slut blott påpeka att *värnpliktsstreck* aldrig varit annat än »ett överflödigt trasselstreck» såsom vi förut uttryckt det samt att *konkursstreck* utan fog sammanblandar en gäldenärs privatekonomiska ställning med hans valrätt.

Slutligen må ej förgätas det *höjda åldersstreck* upp till faktiskt i medeltal *över 25 år*, som infördes i samband med 1907 års rösträttsutvidgning. Ingen som helst olägenhet hade förut förspotts av att rösträttsåldern satts lika med den borgerliga myndighetsåldern, intet hållbart skäl lärer heller kunna anföras, minst i ett land som Sverige, för att stänga ute dessa fyra åldersklasser, myndiga män och kvinnor från valrätten. Tvärtom behöva vi våra unga med vid valurnorna för att med sin ljusa tro på möjligheten och nödvändigheten av ett snabbt och effektivt reformarbete motväga den alltför ängsliga betänksamhet, som där har sin fulla talan ända upp till livets senaste höst.

Då vi sålunda fortsätta att kräva allmän rösträtt ej blott till namnet, utan ock till gagnet såsom grund för den folkvalda kammaren, följer också härav såsom en naturlig konsekvens, att *valbarheten* bör frigöras från de inskränkningar, som nu ålagts densamma. Det bör då ej finnas något bärande skäl att fortfarande bibehålla en sådan inskränkning i valbarheten, som ligger i bostadsbandet och varigenom ett parti, som kanske har en högt skattad medlem strax utanför valkretsgränsen, hindras, att om valmännen så önska, sända denne som kretsens representant till riksdagen. Genom beslut vid 1913 års riksdag blev som bekant bostadsbandet på sätt och vis avskaffat för statsråd. Men samma skäl, som talade för en ändring i detta specialfall, äga även sin giltighet i övriga fall, då bostadsbandet ställer sig hindrande i vägen för de bäst kvalificerade att bli valda. Ser man saken ur valmännens synpunkt, har man svårt att förstå vilka olägenheter denna för vårt land nästan enastående inskränkning i deras rätt till fritt urval bland kandidater skulle kunna medföra. Har man med proportionalismen avsett att trygga, att de största kapaciteterna inom de olika partierna komma fram, så *motverkar* bostadsbandet en dylik strävan.

Vi vilja således, att ur *hela* nationens fria val skall framgå en kammare, som med full rätt kan göra anspråk på namnet folkvald. Vi påyrka därför alltjämt slopandet av alla de mångahanda »streck», vilka alltjämt göra rösträtten i vårt land till allt annat än allmän och vilka i sin mån motverka och fördröja den demokratisering av folklivet, som tidsutvecklingen bjudande påkallar.

Första kammaren.

När vårt parti som konsekvens av 1906 års händelser vidgade sitt gamla krav på allmän rösträtt till att fordra en demokratisk författningsrevision, som sålunda skulle omfatta även första kammaren, funno vi välgående skäl tala för att göra ett försök att giva demokratien dess tillbörliga plats i vårt statsliv utan att fordra på samma gång ett sönderbrytande av vårt historiskt givna tvåkammerssystem. Den uppgift, som förelåg, var icke med nödvändighet att utforma en helt ny författning, men fastmera att åstadkomma sådana genomgripande ändringar i det gamla systemet, att en klar och stadgad folkvilja icke skulle kunna som hittills på obestämd tid alldeles hejdas av en första kammare, som blott företrädde intressena och fördomarna hos en liten minoritet av nationen. Frågan om en undersökning av ett enkammerssystems problem föll utanför ramen av vår sålunda genom förhållandena begränsade uppgift. Däremot anvisade vi två utvägar att vinna det närmaste och oeftergivliga målet: brytande av första kammarens allt mer olidliga förmynderskap över ett fullmyndigt folk. Grundvalen för denna kammare måste demokratiseras genom införande av den lika och fullt allmänna kommunala rösträtten. Men dessutom måste den nu genomförda likställigheten kamrarna emellan modifieras genom införande av stadganden om ett blott suspensivt veto, till förebyggande av stagnation i utvecklingen.

Av dessa båda vägar är den förra av alldeles särskild vikt genom den demokratisering av hela det kommunala livet, som den på samma gång innebär. Så starkt samlade sig också folkkravet på en demokratisering av första-kammargrunden, att själva den konservativa regeringen ju fann sig böra gå detsamma ett stycke till mötes, medan den, liksom riksdagens majoritet, alldeles avvisade varje tanke på rubbning i kamrarnas likställighet.

Självklart kan detta motstånd på intet sätt rubba vår övertygelse om behovet och gagnet att i ett tvåkammerssystem till betryggande av snabb demokratisk utveckling ge plats åt det suspensiva vetots princip. Den lärorika historien om hur Englands folk har måst för att bli herre i eget hus bryta motståndet hos en halsstarrig överhusmajoritet och fastslå grundsatsen att överhuset blott bör besitta ett ganska kort suspensivt veto, torde vara i friskt minne. Och åtskilligt talar för att vi, trots den förskjutning, som redan den 40-gradiga skalan medfört, komma att här i landet få genomgå liknande erfarenheter.

Emellertid är det uppenbart, att det allmänna intresset i vårt land

Bihang till riksdagens protokoll 1917. 4 saml. 170 häft. (Nr 378—379.) 2

för närvarande så starkt samlat sig på demokratiseringen av första kammaren, att det kan vara tvivelaktigt, om något vinnes med att just nu även skjuta fram det suspensiva vetot. Vi skola så mycket hellre låta denna fråga för tillfället vila som ju alltid bör ihågkommas, att problemet om en första kammars maktbefogenhet kan lösas efter en helt annan, många skola säga en bättre linje än det suspensiva vetot, nämligen på enkammersystemets grund. I all synnerhet sedan numera proportionalismen väl får anses vara stadfast i vår författning och den förut alldeles fullständiga artskillnaden i kamrarnas sammansättning synbarligen modifierats redan genom den skalan — ett närmande som redan tagit sig uttryck t. ex. i för båda kamrarna gemensamma partibildningar och som enligt sakens natur väl blir ännu något mera intimt, sedan röstskalan ersatts av lika rösträtt — komma nog allt flera att fråga, om systemet med två kamrar icke är i själva verket en onödigt tung och långsamt arbetande apparat för att nå sitt ändamål att ge den stabilitet åt statslivet, som i det helas intresse är önskvärd. Det bör här erinras om att 1911 års socialdemokratiska partikongress för sin del uttryckligen tog steget över till enkammersystemets linje.

Mot ett upptagande av kravet på suspensivt veto talar emellertid icke minst det rent praktiska skälet att så länge det fortsatta högerväldet i första kammaren med siffror kan visas vara en direkt följd av den 40-gradiga skalan, böra ansträngningarna icke splittras, utan samlas mot denna, som ännu på intet sätt kunnat få traditionens och vanans hypnotiserande makt över sinnena.

Vårt förslag måste av naturliga skäl även rikta sig mot de orättvisa streck, som fortfarande satts för valbarheten till första kammaren. De obehöriga hinder, som ligga i förbud för kvinnans valbarhet och stadgande av en viss högre förmögenhet såsom valbarhetsvillkor, måste bort. Vad särskilt angår förmögenhetsstrecket, har erfarenheten från första-kammarvalen enligt den nya ordningen redan till fullo ådagalagt, vilka stora svårigheter det möter för arbetarklassen och säkerligen även för småfolket på landet att kunna till sina representanter utse personer, som de anse närmast företräda sina intressen.

De sålunda av oss åter framförda förslagen till ändringar i våra kommunal- och grundlagar utgöra tillsammans en reformkomplex, vars genomförande är efter vår mening oundgänglig, därest vårt land skall på allvar kunna komma i den demokratiska utveckling och självfostran, som tiden kräver. Man må icke invända, att vi så nyss tagit steg framåt, att tills vidare ingenting bör göras. Tvärtom vore just nu rätta tidpunkten att radikalt fullfölja den rösträttsreform, som 1907—1909 stannade vid

halvgjort arbete. Sanningen är att rösträttsfrågan, trots att medgivanden gjorts, alltjämt står olöst, så länge ett fåvalde med hjälp av allehanda »streck» och graderade röstskalor långa tider framåt kan trotsa även en mycket stark folkmening. Vi vilja fram till möjligheten för Sveriges hela folk att själv bli herre i eget hus, i stat och kommun.

Tidens händelser tala sitt mäktiga, klara språk. Det är ej blott en militär jättekamp mellan om världsherravälde kämpande maktgrupper vi nu bevittna. I alla länder träder allt klarare fram den kamp *bakom* skyttegravarna, som kämpats långt innan dessa grävdes, och som skall med stegrad styrka växa till en mäktig stormlöpning, när de grävts igen en gång och försvararna vända åter till en svältande och utarmad hembygd. Vi ha sett reaktionens starkaste bålverk i Europa störta samman under folkets enstämmiga rop på frigörelse och självstyrelse. De närmaste tiderna skola förvisso betecknas av en dylik växande, segerrik frammarsch av demokratiens folk i alla länder. Det vittnar om kortsynthet och dålig statsmannakonst, om den svenska högern alltjämt envisas att motsätta sig hel och obeskuren representationsrätt åt vårt folk. Därigenom uppkallar den blott emot sig de revolterande krafter i folklivet, om vilka historiens vittnesbörd och dessa dagars händelser bekräfta, att de till slut slå ned även den självsäkraste reaktionära makt.

Med stöd av vad vi sålunda anfört hemställa vi,

att riksdagen för sin del måtte antaga som vilande till grundlagsenlig behandling

I. Beträffande § 16 riksdagsordningen följande ändrade lydelse av nämnda paragrafs första stycke:

Valrätt till andra kammaren tillkommer envar välfrejdad svensk medborgare, såväl man som kvinna, som före det kalenderår, varunder val äger rum, uppnått 21 års ålder; dock ej den som står under förmynderskap eller fattigvårdsstyrelsens målsmansrätt.

II. Beträffande § 19 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i andra kammaren kan endast utses man eller kvinna, som uppnått 25 års ålder samt äger valrätt inom riket.

III. Beträffande § 9 riksdagsordningen följande förändrade lydelse:

Till ledamot i första kammaren kan endast väljas man eller kvinna, som är röstberättigad inom sin kommun samt uppnått 30 års ålder.

Slutligen hemställa vi, att vederbörande utskott, i händelse av bifall till våra ovanstående förslag, ville vidtaga den jämkning i formuleringen jämväl av andra paragrafer i grundlagarna, som kan bliva en följd av ovanstående förslag.

Stockholm den 28 mars 1917.

<i>Harald Hallén.</i>	<i>Hj. Branting.</i>	<i>F. V. Thorsson.</i>
<i>Herm. Lindqvist.</i>	<i>Verner Rydén.</i>	<i>Erik Palmstierna.</i>
<i>Viktor Larsson.</i>	<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>Sven Persson.</i>
	<i>Sven Linders.</i>	

Nr 379.

Av herr **Anderson** i Råstock, om krigstidshjälp för år 1917 till vissa riksdagsmäns familjer.

(Återtagen.)